

אשר יורו אתכם הכהנים

החפץ חיים

כתוב: (כד,ח) ככל אשר יורו אתכם הכהנים.

ימים לראות טוב, נצור לשונך מרע ושפתיך מדבר מרמה. והנה גם כאן מתברר שהרב עצמו נרמז בפסוק זה. המילים: מי האיש החפץ חיים אהב ימים לראות טוב. בגימטריה 1379. והם שווים בגימטריה למילים: הרב ישראל מאיר כהן מראדין. שגם הם, 1379.

אחד הגדולים בדורות האחרונים הוא מנהיג הדור בזמנו, הרב ישראל מאיר הכהן מראדין. שמו הגרדף, אשר הפך להיות כשמו הפרטי הלא הוא ספרו הנפלא "חפץ חיים". ספר שבו קובצו בהרחבה כל הלכות ופרטי איסור דיבורי רכילות ולשון הרע.

טיב הפרשה אם בשמירת הלשון זוכה לאריכות ימים טובים אזי ודאי ינצל מפח יקוש.

והנה בפתיחה לספרו החפץ חיים (אות ג) כותב הרב, שהמספר לשון הרע עובר, בין השאר, על הכתוב: (דברים כד,ח) השמר בנגע הצרעת לשמור מאד ולעשות ככל אשר יורו אתכם הכהנים וכו'.

ומעניין שרצף מילים בפסוק: (בתהילים צא,ג) הוא יצילך מפח יקוש מדבר הוות. גם כן 1379.

למרבה הפלא, נרמז שמו של הרב בפסוק זה, כאשר גם התוכן הענייני של המילים נמצא שייך במילים: ככל אשר יורו אתכם הכהנים. שהגימטריה שלהם, 1384. והם שווים בגימטריה למילים: הרב ישראל מאיר הכהן מראדין. שגם הם 1384. אשר אכן, הוא הכהן שהורה בספר שלם, אודות הלכות אלו.

והרי החשבון:

והרי החשבון:

מי	50
האיש	316
החפץ	183
חיים	68
אהב	8
ימים	100
לראות	637
טוב	17
סה"כ	1379

ככל	70
אשר	501
יורו	222
אתכם	461
הכהנים	130
סה"כ	1384

הוא	12
יצילך	160
מפח	128
יקוש	416
מדבר	246
הוות	417
סה"כ	1379

זאת ועוד. בשם "חפץ חיים" בחר הרב לספרו העוסק בשמירת הלשון, על פי האמור בתהילים: ותהילים לז,ג,ה) מי האיש החפץ חיים אוהב

[מאמר זה, מלקט צפונות שהוציא לאור הרי' זמיר כהן.]

באר הפרשה - תזריע - התודש

יא

לרצות ואינו מבייש ומכלים פני חברו זוכה לברכות עדי עד"י.

ובך כתב הגר"א זי"ע באגרתו הידועה, ח"ל. וכל רגע ורגע שאדם חוסם פיו זוכה לאור הגנוז שאין מלאך ובריה יכולים לשער.

וכולו קדוש וטהור, כל תהלוכותיו קודש הם ובלתי לה' לברו, מכל מקום אם על ידי מעשיו והנהגותיו הוא פוגע ביהודי וכגון שאינו נוצר את לשונו ומדבר סרה בחבריו, הרי עם כל ה'לכך' שבו טמא טמא יקרא...

זרעו לכם לצדקה - זורע ממונו בצדקה מצמיח ישועות נפלאות

בפרשתן (יב ב) 'אשה כי תזריע וילדה זכר' וגו'. ביאר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (ר"ה אשה) דהנה איתא בגמרא (גיטין ז:) 'אמר מר זוטרא

ומידה טובה מרובה, כי אם מציינו שכל כך חמור השולח לשונו ופוגע ביהודי, עאכ"כ מה רבה טובתו של החוסם פיו, ובכל רגע ורגע שהאדם בולם את פיו שלא לענות לרעהו ולא לדבר עליו סרה, או סובל עלכון שחברו מטיח בו, והוא נוח

ט. רבות יש לו לאדם להיזהר בכל ענייני בין אדם לחברו, ובחטא לשון הרע בפרט. מסופר על הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע שישב פעם בסעודת 'שבע ברכות', שאלו אחד המסובים, הנה אמרו חז"ל לגבי נגעים 'יש יום שאתה רואה, ויש יום שאי אתה רואה, מכאן אמרו, חתן שנולד לו נגע, נותנין לו שבעת ימים, לו ולכסותו...' (מ"ק ז:). והאיך שייך הדבר שנולד לו לחתן נגע צרעת בימי המשתה, הרי אמרו חז"ל (ירושלמי ביכורים פ"ג ה"ג) 'חתן מוחלין לו את כל עוונותיו', אם כן עוון לשון הרע מנין לו. ענהו ה'אמרי אמת' מיניה וביה, כי מכל מקום לא גרע יום החופה מיום הכיפורים, ומה אם ביום הקדוש אמרו חז"ל (יומא פה:): שאין יוה"כ מכפר על עבירות שבין אדם לחברו עד שירצה את חברו, ק"ו ליום החופה שאינו מכפר כי אם על עבירות שבין אדם למקום, אך באם דיבר החתן לשון הרע, הקב"ה נפרע הימנו, ואינו מתכפר לו עד שירצה את חברו.

הגרש"ד פינקוס זצ"ל, אמר נוראות ממה שקיבל משמו של הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, שיש מאמר אחד מחז"ל אודות חומרת עוון לשון הרע, שאם נפטר אדם לבית עולמו ועוון לשון הרע בידו שעדיין לא ריצה את חברו. אין מביטים עליו בשמים כלל ואין פונים לדינו כלל וכלל, והרי הוא כשה אובד... ומפני היראה ומשום חורפא דיליה לא כתב מאמר זה בספרו, שלא לאבד תקוות בני אדם. מכל מקום,, נחזי אנן כמה חמור ופלילי הוא עוון זה של לשון הרע...

י. כיוצא בדבר, ביארו חכמי המוסר, כי הנה ה'צדיק' מכונה על שם תבנית האות 'צדיק' שבאותיות הא"ב. שהיא נכתבת כמין קו נטוי ועליו האות יו"ד, והנה האות יו"ד מרמזת ל'יהודי', ומכאן שכל הנושא וסובל מעליו עוד יהודי הוא ה'צדיק'. ומקשים, אם כן מדוע אין כל חשיבות יתירה לאות א', הלא אף היא כתובה כיו"ד על קו נטוי, אלא ביאורו, כי הקו הנטוי שבאלף נסמך על גבי יו"ד הפוכה מתחתיו, ומי שדורך על יהודי, אע"ג שמצדו האחר נושא הודי על כתפיו, אין לו כל חשיבות... הוסיפו עליהם ואמרו, כי עפ"י כתב האריז"ל כותבים (באית צ) יו"ד הפוכה, לומר לך, מי נקרא צדיק, הנושא וסובל אף את היהודי ההפוך - שאינו עולה בקנה אחד אחד עמו, בדעתו או המעשיו, זהו נחשב כצדיק.

יא. מכל שכן לזה המרבה לדבר דברים טובים על לב חברו, אשר אין ערוך לפעולותיו. כאותה שאמר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע על לשון התפילה 'מחיה מתים במאמרו' שכוח יש ביד האדם להחיות מתים על ידי אמרו ודיבורו, והכוונה היא שלפעמים ישנו אדם שהרי הוא מת ברוחו, ומרירות הרבה יש בו, עד שבא חברו ואומר לו דיבור טוב ועל ידי זה הרי הוא נוסך בו רוח חיים.

דבלאו הכי מבואר בכמה ספרים בשם הזוהר הקדוש, דמצוה להזמין אורח עני לחג, ובפרט בפסח שאומר כל אחד: כל דכפין ייתי ויאכל. (משנה ברורה, סי' תעט, סי' ק ט, ובשער הציון, סי' ק יב)

מצות ומצוות שבורות

פעם, בפרוט הפסח, עמד החפץ חיים בשעה ששקלו בשבילו את המצות, וראה כיצד מוסיפים מידי פעם פרוסת מצה כדי להשלים את הכמות שביקש, ועדיין המשקל לא התאים, עד שאחד נטל מצה שלימה, הניחה על גבי המצות, והמשקל התאים.

נאנח החפץ חיים ואמר:

הוא הדין בעניני רוחניות, בני אדם מקיימים מצוות ואינם מדקדקים לקיימן בשלימות הדרושה, עושים צדקה כדי להתגאות או מפני הבושה מחמת אחרים, מתפללים ללא כוונה, לומדים תורה לשם כבוד או לשם תועלת חומרית, וכיוצא בזה.

אלה הן מצוות שבורות, חתיכות של מצוות ולא יוכלו לעזור לאדם בדרכו בחיים, כדי להשלים את חייו כראוי ליהודי, ואילו מצוה אחת שלימה, יש בה כדי להכריע את כף המאזניים ומושכת עמה את כל חלקיקי המצוה. (לפי — החפץ חיים, חייו ופעלו, עמ' תתקצו)

ממנהגיו באפית מצה ובעריכת הסדר

היה נזהר מאד לצקת מים בעצמו באפית המצה, כי היציקה של המים היא תחילת הלישה, משום כך יש לעשותה כבר לשם מצת מצוה.

*

היה מצווה על כל אלה שהתעסקו באפיית המצות שלו, לומר בפניו מיד עם התחלת העבודה: כל מה שאעשה במשך כל היום, אני עושה לשם מצת מצוה. (ועי' במשנה ברורה, סי' תס)

*

היה רגיל לאכול מצה שמורה כל שמונת ימי הפסח ולא אכל שרויה. משנשאל פעם, הרי הגאון מוילנא אכל שרויה, ולמה הוא, שדקדק בכל הדברים כהגאון במשנה ברורה, אינו אוכל שרויה? השיב על זה: תנו לי

ממצוותיו של הגאון ואוכל גם אני שרויה. אבל על בני ביתו ציווה לאכול שרויה, שלא לפגום בשמחת יום-טוב. (מפי בנו הגרי"ל ז"ל)

*

היה מתרגם את כל ההגדה לאידיש בשביל בני הבית, כפי שמצווים שכולם יבינו פשר הגדה, כדי להלל ולשבח את הבורא על הנסים שעשה לאבותינו ולנו. וכשהגיע ל"לשם יחוד" של לפני אכילת מצה וכדומה, היה קם ובנעימה קדושה אומר לכל בני הבית: הננו עומדים לקיים מצות אכילת מצה לכבוד ה' ככתוב בתורה. (מפי בנו הגרי"ל)

טעם למה בהגדה של פסח אינו נזכר שמו של משה רבינו כבר נשאלה שאלה זו, למה אין נזכר שמו של משה רבינו בהגדה של פסח. והשיבו כמה וכמה תשובות. החפץ חיים אמר על כך, שמשום שרצון יריאיו יעשה, לא הוזכר שמו של משה רבינו, כי הרי הוא היה עניו מכל האדם, ומשום כך לא נזכר שמו כשאנו מספרים בנסים של יציאת מצרים, אף על פי שכל הנס של יציאת מצרים נעשה על ידו ובשליחותו של הקדוש ^{אצ"ר רחמיה} ברוך הוא. (לפי, החפץ חיים על התורה, בהעלותך)

מצה שמורה — לעצמו

הוא עצמו אכל רק מצה שמורה בכל ימי הפסח כפי משמעות כמה פוסקים וכדעת הגר"א, אבל בשביל בני ביתו אפה מצות פשוטות, כמוכזן בהשגחה מדוקדקת. (דונמא מדרכי אבי)

מצות ליהודי רוסיא

בכל פעם בהתקרב חג הפסח, היה החפץ חיים פועל לעריכת מגבית בכל ארצות העולם היהודי. כדי לשלוח מצות בשביל יהודי רוסיא. בשנת תר"ץ הוא פנה ב"קול קורא לעזרה", שפורסם בעתונות היהודית כמעט בכל העולם ובו נאמר בין השאר:

— "האם נוכל להעלים עינינו מאחינו הנתונים בצרה ובשביה, וסובלים חרפת רעב, מבלי להשתתף בעזרתם כלל? אמנם, ידענו את קשיי הפרנסה והמשבר הכללי גם במדינתנו, וגם המניעות (הקשיים) לשלוח עזרה לשם, אך דבר זה אינו פוטר אותנו כלל מלחשוב מחשבות בעצה ולתמוך את אחינו במאי דאפשר.

ורחץ

נוטל ידיו כבנטילת ידים לסעודה, דדבר שטיבולו במשקה צריך נטילה כבפת, אבל לא יברך על הנטילה (סי תעג ס"ק נא).

← פעם אחת שגג וזיכך 'על נטילת ידים' על טיבול ראשון. וחתנו הר"ר מענדיל העיר לו על כך, והיה סבור שינטער מאוד, לפי שה'חפץ חיים' הקפיד מאוד בענין הנטילה, כמאמר חז"ל "מאן דצעי למיהוי חסידא לקיים מילי דנרכוח". וה'חפץ חיים' ענה לו: "נו, פעם אחת קיימנו את שיטת הגר"א" [שדעתו לברך 'על נטילת ידים' לדבר שטיבולו במשקה] (מפי נכד רבינו).

כרפס

כרפס הוא מין ירק שקורין אותו 'כרפס', ובחרו לכתחילה במין זה שהוא נוטריקון ס' פרך, כלומר ס' רבוא עבדו עבודת פרך (סי תעג ס"ק יט).

יכול ליקח מכל מין שירצה, אך לכתחילה טוב שיקח מאותו המין שמברכין עליו אותה ברכה שמברכין על המרור, כדי שיפטור בזה מברך שאוכל בתוך הסעודה. אבל לא יקח לזה אחד מחמשת מיני מרור, כי אחר שמילא כריסו ממרור איך יברך אח"כ 'על אכילת מרור' (שם ס"ק כ).

יקח הכרפס בפחות מכזית, כדי שלא יתחייב בברכה אחרונה. ויטבול במי מלח או חומץ או יין, אך לא בחרוסת. ויאכל בלא הסבה. ויכוין בברכתו 'בורא פרי האדמה' להוציא המרור (שם ס"ק נב-נה).

ענין טיבול הירק במשקה הוא מתקנת חכמים כדי להתמיה את התינוקות, שיראו שינוי שאוכלין הירקות בטיבול, שאין דרך לאכלם קודם הסעודה בכל ימות השנה, וישאלו על שינוי זה, שאמירת ההגדה מצותה לאומרה דרך תשובה על שאלות ששאלוהו, שנאמר "כי ישאלך בנך וגו' ואמרת לבנך עבדים היינו" (שם ס"ק כא).

כשחל ליל הסדר בשבת, יזהר להכין את ה'מי מלח' מערב שבת. ואם שכח ואין לו חומץ לטבול בהם, יעשנו סמוך לסעודה ומעט מי מלח מה שצריך ולא יותר. ולא יהא ב' שלישי מלח, שאז גם מעט אסור (שם ס"ק כא).

ב ש ל ח

ייהי בשלח פרעה את העם ולא נחם וגו' (י"ג יז)

כשיצאו ישראל מצרים חשב הקב"ה מהשבות בעצה, אם להוליכם דרך המדבר או דרך ארץ פלשתים. והספק הי' שקול: חלקי בונה וסותר בשתי הדרכים.

הצד החיובי שבדרך פלשתים הוא, כי אם יוליכם דרך ארץ מיושבת יהי' להם מה לאכול, אבל מאידך ניסא הסכנה גדולה לבל יטמעו בין הפלשתים, כי הלא ממ"ט שערי טומאה יצאו ולטומאה ילכו, ומי זה יערוג שלא יתערבו ביניהם ושיאכו ללכת להר סיני לקבל התורה?

והחשוב והשלילה שבדרך המדבר היא, כי טומאה אין שם, "מה מדבר טהור", אין שם געולי עכו"ם ועובדיהם, אבל לעומת זה, הלא המדבר ארץ לא זרועה, ובארץ ערבה ושוחה, מאין ימצא להם לחם ובשר? עד שלכסוף החליט הקב"ה, שיותר טוב לפניו להוליכם דרך המדבר הטהור, ולא לנחותם דרך ארץ פלשתים חממאה, כי יש סכנה פן יבולע להם מטומאת הפלשתים, אחרי אשר נצולו מלהשתקע בנ' שערי טומאת מצרים. ומעכשיו השאלה היא רק, מאין יתפרנסו? ואהי' א"כ מוכרח — אמר הקב"ה — לתת להם מן במדבר, לחם מן השמים, דרך נס, ובלבד שלא ירדו ישוב מטומאה לטומאה.

ומכאן תשובה לכל אלה המוכרים א"ע לעבודה שהיא זרה לדת ישראל ולתורתו בשביל פרנסה. ואם לששים רבוא אפשר הי' להוריד לחם מן השמים, לחם אכירים, עאכו"כ שגם לחם יוכל לתת לכל מי שישמור מצותיו חוקותיו ותורותיו, ובלבד שלא ילך אחרי ההבל א).
וירא ישראל את היר הגדולה. (י"ד לא).

ענין יציאת מצרים, כמו כל הנסים שנעשו לישראל בכל הזמנים,

מ ע ש י ל מ ל ד

חמורות. שהן ביהרג ואל יעבור, אבל סר"ס זהו נצחון זמני של היצר. שהתגבר על האדם. אבל יש שהאדם מתגבר על יצרו, חזר בתשובה שלמה ושב ורפא לו. אולם אם עלתה ביד היצה"ר לגזול את כלי הנשק מן האדם. חרבו וקשתו. הלא היא התורה המגינה כתרים, אזי אין בכח האדם להלחם. כי כלו לו חציו ורחוק הוא מתשובה. ע"כ אמרו ז"ל, כי לשלש העברות הללו יש תקנה. אבל לבטול תורה אין כל תקנה.

א) ובעצם הענין בשביל מה נתדלדל כ"כ מצב הפרנסה, אמר פעם בשיחה פרטית, שזהו מפני כת הלצנים שנתרבו בדורנו. שע"ז דרשו רבותינו ז"ל בסוטה מ"ב ובסנהדרין ק"ג. עה"כ בהושע ז', משך ידו את לוצצים, וכפירוש רש"י שם.